

Nr. 14
An. VIII
1884.

Gherla
15/27
Jul.

FAMILIUL ROMAN

Apare in 1/13 si 15/27 a luni. — Pretiulu pre unu anu e 4 fl., $\frac{1}{2}$ anu 2 fl.
pentru Romani'a pre anu 10 franci — lei noi.

SOCIULUI MEU.

In diu'a de 21 Martie 1884. *)

Oi ani cá o secunda de dulce fericire
Trecut'au si ne-aduse norocu si bucurii,
Si altii ér' veni-voru cá scumpa nalucire
Se ne desmierde viéti'a cu mii de veselii!

Vie! mereu se vie cu dragoste si bine!
Si sporiu si voie buna totu care-ne cu ei,
Vie! si se ne-aduca mereu dile senine
Si trau cá celu de astadi cá celu de colunbei!

Frumósa, ridietórie ni-e astadi in viétiá,
Caci inim'a si dorulu cu dragu in echimbu ne-am
In asta diua santa, divina si marétiá, [datu
Ce-a nóstre destinate ferice-a cofundatu!

Uniti pentru vecia, veseli, in voia buna
Se-i dicemu se se 'ntórca in ani fora efsritu,
Caci vá gasi totu verde a dragostei cununa:
Credinti'a si iubirea traiescu in infinitu.

EUFROSINA HOMORICÉNU STOENESCU.

CASATORI'A.

— Studiu socialu premiatu cu 100 franci. —

(Urmare.)

Dar' se trecemu acumu la celalaltu nume vestitu
din triada gloriósa a anticitatii, se trecemu la Rom'a.

Aci la inceputu, cá la tóte popórele primitive casatori'a n'avù nici unu caracteru religiosu cu atátu mai puçinu civilu; femei'a care se luá de unu barbatu fie prin voie, fie prin sila remânea soçi'a lui, 'si cresceá in cas'a loru copii si ast'feliu se constitui famili'a vechia Romana. Nu vorbimu de sclavi, ei sermanii si aci cá pretutindeni n'au fostu considerati de cátu cá nisce bestii, pentru ei pana la Christianismu si sí cu Christianismu pana mai incóce n'a: avutu familia, n'au avutu patria, cu tóte cá imbunatatiri in sórtea loru totu s'au cercatu a se face, asiá legea Peironia, inca de pre vremea lui Augustu luá din mân'a proprietariulu selavulu drep-tulu de-a 'lu condamaá „ad bestias depugnandas,“ si in L. 2 in fine, D. De historia qui sui vel alieni juris (L. 6) a lui Ulpianu se spune cá sub Adrianu o dama romana a fostu condamnata la cinci ani de exilu „quod ex levissimis causis ancillas atrocissime tractasse.“ Dintre Imperatii pagâni Antoniu celu ce cu dreptu merita supranumele I. Piulu, a decretatu multe imbunatatiri in viéti'a acestoru nenorociti, ast'feliu díce Gaius: „Hoc tempore neque civibus Romanis, nec ullis aliis hominibus qui sub imperio papali Romani sunt, licet supra modum et sine causa in servos suos soevire.“

Fetele la Rom'a de si nu aveáu acelea-si drepturi si prerogative cá baetii, nu fura inse injosite si des-

*) Aniversarea fidantierii nóstre.

considerate precumu le vedemu chiar' adi dupa atâtea vécuri, la Indiani si la alte popóre Asiaticé. Déca vedemu pre tata cu dreptu de viétiá si de mórte asupr'a ei, acél'a-si dreptu 'lu avea si asupr'a baiatului¹⁾. Faptulu cà in Rom'a eráu scóle de fete înainte de Romulu precumu raporté dia Plutarch, ne aré ta cà la Romani casatori'a chiar' dupa acele vremuri departate erá unu actu de importantia capitala. Romanulu voindu lumina pentru femeie a doritu o adevérata soáia.

Casatori'a asiá cum se póte asceptá cineva a fi in nisce timpuri cá acelea, a existatu la Romani înainte de Romulu. Rapirea Sabinéloru nu trebue se ne faca se credemu cà in Rom'a nu erá femei pe atunci, — veduramu chiar' scóle pentru ele fiindu aci inea mai de multu, — ci cà, — lucru ce se póte si ce s'a mai in-templatu si aiurea, — cu Rom'a pe vremea lui Romulu eráu mai multi barbati si déca, Sabinu refusandu de-a se incasérí cu Romanii, refusa ce se póte bine esplicá prin aversiunea ce avéu popórele vechi de-a se amestecá cu altele, — Romanii au trebuitu se-si iá cu sil'a soáii dintre fetele si femeile Sabinéloru. Ca viéti'a casanica a Romanului aveá in iá demnitatea, — care trebuia se fia bas'a casatoriei, — ca femeia întâlneá in barbatulu ei aci iubire si protectia, ne o invederé dia atasiaméntulu Sabinéloru pentru noui loru soáii. Óre déca erá alt'felu, déca ele ar' fi devenitu sclavele loru siar' fi întâlnitu in ei nisce stapáni aspri si neindurati, in loculu unoru soáii afectuosi si afabili, déca ele ar' fi fostu injosite si desconsiderate de ei nu s'ar' fi conjuratu ele óre in contr'a loru si i-i ar' fi asasinatu, — cá odinióra ficele lui Dunau, — ori prin vre-o manopera órecare si ar' fi avutu la indemána destule, — i-i ar' fi datu pe mân'a Sabinéloru cându acestia au venitu cu resbelu in contr'a loru? Istori'a inase ne spune cà ele se aruncara cu rugatiuni intre luptatori, intre parintii si soáii loru, intervenira pentru pace si facura doi popoli frati asiá cà Romanulu: „Cum Tito Tatio, rege Sabinorum, foedus icit et Sabinos in civitatem adscivit, sacris communi-
eatis, et regnum onum cum illorum rege sociavit . . . Post interitum autem Tatii, ad eum potentatus omnis recidit.“²⁾

Romanulu vechiu nu se casatoriá din datorita catra statu ci cà se aiba familia si acestui cuventu i-i damu aci numái intielesulu seu propriu ér' nu tóte acceptiuni le sub care se putú luá mai târdiu in legile vechi; Romanulu se insurá cá se gasésca in caminulu seu mangaieri si indemnuri la bine si la frumosu. Scimu din istoria câte fapte maretie se detorescu inspiratiunii din sanctuarulu casnicu. — Larii si Penatii eráu Dieii caminului ér' soáii a sacerdotés'a loru venerala. Déca pa-

rintele de familia fú atotu putinte intr'ens'a elu fú si protectorulu ei, elu 'si puse la trebuintia in periculu viéti'a lui pentru onórea ei. Romanulu venea de la câmpu, de la Foru, de la ocupatiile lui acasa in mediuloculu familiei lui; erá cetatiénu, dar' erá si omu, erá soáiu, erá parinte. Déca Brutus 'si condamná la mórte pe fii sei este cà justiti'a o cereá; tradatorii trebuindu a se pedepsi cu mórte si fii lui fiindu intre tradatori, Brutus ne da o idee inalta de justitia. Asiá eráu vremurile, asiá eráu legile si Brutus trebuia a se supune loru. Pentru-cá legile se fia respetate trebue sè se supuna loru toti de o potri va „de la opiuca pana la Vladica,“ cumu dice poporulu cu limbagiulu seu plinu de adevéru si poesia.

Catra sfirsítulu republicei Romane, casatori'a incepu a decadeá, mai alesu sub Imperiu tirani'a si neimfrânarea moravuriloru o sdruncina din temelii Augustu ingrigiatu de descrescerea populatiunii promulgá legile „Julia de meritis ordinibus si Papia Poppaea prin care se permitea maritagiulu intre liberti, — adica cei caroru s'a datu libertatea din sclavia séu patronagi, — si iatre ingenui, — séu cei nasenti si trairi liberi. Casatori'a intre Patriceni si plebei erá permisa inea din anulu R. 309 prin legea Canuleia numita dupa numele Tribunului Canuleius care o propusese. Cu tóte astea acesteia legi, „lex Julia de meritis ordinibus“ si „lex Papia Poppaea“ interdícéu casatori'a intre ingenui si femei, corupte ori comediene. Lenatorii séu urmasii acestora cu liberti, afora de casulu de inalta favóre din partea Imperatului care la nevoie potea acórdá acestoru din urma voi'a s'a, „indulgentia principis.“ Dar' vomu vedeá cà chiar' Imperatii mai târdiu nu observá aceste prohiectiuni, asiá Neron se iusorá cu libert'a Actea Justinianu cu comedian'a Teodor'a, femeie publica si fiic'a unei buletiste de circu si de la Justinianu incóce incedé dia si acésta restrictiune. Cu tóte acesteia nu se aduse nici unu remediulu repedei decadintie a casatoriei si cu ea Imperiulu aluneca cu pasi repedi spre prapastia. Repudiatiunea ce intrase in moravurile Romane spre sfirsítulu republicei fú inea un'a din cauzele ce loviá cumplitu casatori'a; ea n'aveá nici o restrictiune de cátu o m'ca ameara din partea acélui'a din soáii ce se credea o-a provocatu-o; Augustu supuse unoru óre-cari formule: „Lex Julia de adulteriis nisi certo modo divortium factum sit pro infecto habet,“ dice Ulpianu. Se cerú ia fine pentru repudiatiune intervenirea a siepte martori si dresarea unui actu espresu „libellus repudii.“ Divortiulu existá inea din legea celoru dóuespre-diece table cà-ci Ciceron vorbindu despre Antoniu in Filipicele sale (II, 28) dice: „Mimam suam suas res sibi habere jussit ex duodecim Tabulis. Claves ademit; exegit. Quam porro spectatus civis! quam probatus! cuius ex omni vita nihil est honestius quam quod cum mima fecit divortium,“ cu tóte astea in tempurile ce

¹⁾ Despre positi'a femeiei la Romani sè se véda scrierea mea Femeia.

²⁾ Cicerone. De republica. L. II, 7-8.

pomeniramu si mai alesu sub imperiu se abusa pana la rusine de densulu.

Augustu crediendu a inlesni casatoriile permise legalmente concubinagiulu dar' tocmai acest'a fu un'a diu gangrenele cari rose societatea pana la meduva si preparã teribil'a catastrofa. In fine pe aceste vremuri cu asiã moravuri si cu o asiã societate casatori'a devine o ironia si deca nu o mai intelaimu de câtu in Chrestinismu.

(Va urmã.)

Eufrosin'a Homoricenu Stoeneacu.

DOMNITI'A ELENA, fiic'a lui Stefanu celu Mare

(Urmare.)

Ivan celu „Teneru“ erã blãndu de natura si de ace'a forte iubitu de poporulu moscovitu. Domniti'a Elena traia cu densulu in fericire. — In 10 Octobru 1483. nascu ea pre unubaiatu, pre Demetriu. Tiarulu imbucuratu se gandia a-i darui unu giuvaeru remasu dela femei'a lui de-antãia. Soçi'a lui a dou'a Sofi'a, fiic'a domnitoriului din urma a Peloponesului si a Moreii, Tom'a Paleologu 'lu dedu inse rudei s'ale, ce erã maritata dupa principele dela Verei'a. Audiendu de ast'a tiarulu se facu focu si confiscã zestrea si aparagiulu rudei s'ale; ea fugi de frica cu soçiulu ei in Litvaniã¹⁾ la Oleocovici. Intre Sofi'a si Elen'a se escã de ace'a inimiziti'a cea mai mare. Sofi'a aveã unu fiu, pre Basiliu, pre care ambiôs'a greaca, supranumita „mũiere viclãna“ voia numai decãtu se-lu vedia tiaru alu Mosevei, dara drep-tulu acest'a apartieneã dupa legea successiunei rusesci numai primnascutului, lui Ivanu celu Teneru, sociului domnitiei Elen'a. Curtea Sofiei constã numai din Greci, pre cari fi trasẽ in planulu seu. Afacerea cu scula o iritã forte multu si atitiã in dens'a o ura atãtu de mare, incãtu erã de a se asceptã la lucrurile cele mai mãrsiave din partea Sofiei. Nu inzedaru se numia Sofi'a de poporulu moscovitu „mũiere viclãna.“²⁾ care vediendu purtarea ei 'si intorce simpatiele s'ale si se alipi cu atãtu mai multu catra Ivan celu Teneru si soçi'a lui moldovãna. Curtea Eleni erã incungiuurata, afara de cele trei familii romanesci numai de Rusi³⁾ si ea se interesa de tôte mișcarile soçiale, politice si religiöse ale Rusiei. Beizadi'a Ivan celu Teneru representã partid'a poporului Rusu, precãndu Sofi'a pre ce'a a strainismului, care departe de a luã o inriurire buna si salutara conformu intelegintiei si culturi superiøre grecesci, intrebuintiã cu perfidi'a cea mai mare midilöcele cele mai condemnabile, spre a ajunge scopurile ei ego-

istice. Curtea Sofiei ajunse centrulu babeloru fermecãtore, otravitoriloru si chimistiloru, cari practicãu si experimentãu poterile otraviloru sub auspiciile ei. Intre chimisti gasimu pre doctorulu maiestro Leo din Italia. Bolnavindu-se usioru beizadi'a Ivan celu Teneru, chemã elu pre doctorulu maiestro Leo la sine, care, la indemnulu Sofiei, in locu de medicina i-i dãdũ otrava. Ivan celu Teneru muri sub dorepile cele mai strașnice in 7 Martie 1490 in Moscva, in etate de 32 ani,¹⁾ lasãndu unu fiu in etate de 7 ani. Domniti'a Elen'a erã mai fericita decãtu soçiulu ei. Poporulu Rusu o adorã si ori-ce incercare de otravire se descoperiã indata de poporu.

La mare trecere erã atuncia in Rusi'a sect'a religiösa a Carãtiloru, intre ale carei adepti cei mai inflacarati gasimu pre Alesiu si Dionisiu, cari dela 1480. stateãu in capulu Clerului Rusescu, apoi pe secretariulu Tiarului pre Teodoru Kuritzyn unulu deintre cei mai invetiati Rusi din secolulu alu XV-le, carele dupa Hajdãu a traitu multu tẽmpu cã ambasadoru in Ungari'a, unde facuse cunösciintia cu famili'a Voda Tiepesiu. Unulu dintre cei mai mare proselitu ai sectei acestei'a, egumenulu Zosima, ajunsẽ dupa mörtea beizadei Rusesci metropolitu la Moscva. Tiarulu tieneã multu la ortodoxismu, vediendu-se fruntea clerului si intelegintiei moscovite simpatisandu cu acestã secta, se tieneã rezervatu faciã cu mișcarea acest'a religiösa, si nu o persecutã. Sciãra copii acestei secte de a trage in partea s'a pre domniti'a Elena, care vediendu cã tiarin'a Sofi'a are multu influintia asupr'a tiarului intrebuintiã acestã mișcare religiösa spre paralisarea intrigeloru tiarinei Sofiei. Tiarulu se sfatuiã adese in afacerile tierei sale cu Sofi'a, care erã istetia de fire si cu „pretini'a curtii.“²⁾ Elu credeã cã noroculu ei i-i aduce isbande in cele mai insemnate intreprinderi.³⁾ Tiarulu numia pre noru-s'a „eretica“⁴⁾ care prin inteleginti'a clerului si a invetiãtiloru tieneã ecuilibru faciã cu agitatiunile intrigante ale Sofiei pentru fiulu ei Basiliu. Relatiile tiarului cu Stefanu celu mare erãu si forte cordiale. La a. 1491 respunse tiarulu ambasadorului imperatului Maximilian lui Delatori, „cã spre placerea lui Maximilian va fi midilöcitoriu legaturei lui cu Domnulu Moldovei Stefanu.“⁵⁾ La a. 1493 fiindu iritatu asupr'a Poloniei, invitã elu prin solulu seu Ion Pesceev pre Stefanu celu Mare asupr'a ei. In restempulu acest'a se iscã o corespondentia intima si deãa intre tiarulu, Stefanu celu Mare si hanulu tatarescu Mengli-Ghirei si principele Litvaniei Alesandru. Erã si Stefanu celu Mare iritatu asupr'a Poloniei, care in tempurile cele mai grave sciuse a

¹⁾ Cronic'a publicata in Cteni'a Mercowseago obszczestva 1847. 4. Sect. 2. p. 180.

²⁾ Katamzin, f. 316.

³⁾ Karamzin f. ib.

⁴⁾ Karamzin, ib. f. 320.

⁵⁾ Idem, ib. f. 221.

¹⁾ Cronic'a lui Brow. ap. Karamzin.

²⁾ Krantz, p.

³⁾ Karamzin, ib. f. 171.

storce pentru un ajutoriu micu contra Turciloru dela Stefanu celu Mare juramentulu de supunere sub forma forte magulitore pentru dens'a. Stefanu celu Mare adesta la planulu acest'a si senti astfelu Moldov'a de incalcarea hanului tatarescu, cu care intră in amicitia intima dupa cum ni atesta corespondintiele intretinute intre Stefanu celu Mare si Mengli Ghirei. La a. 1495. se areta tiarulu la Novgorod cu Demetriu ca mostenitoriulu sea, care numeră atunci abia 12 ani.¹⁾ Tote uneltirile si intrigile tiarinei Sofi'a fura zedarnice, spre a declară pre fiulu ei Basiliu de mostenitoriulu alu Rusiei. Audindu Basiliu dela diaeulu Teodoru Stromilov, ca tiarulu are de gându de a declară formalu pre Dumitru de moscenitoriulu seu, se convorbí cu mai multi teneri, se ucida pre Dumitru, se ocupe visteri'a tiarului si se fuga la Volveda.²⁾ Complotulu inse se descoperi la 27/12 1498. Basiliu fu incarceratu, complicii lui pedepsiti cu morțe, babele vragitoare si chimistii alungati si inchisi.³⁾ Pre tiarin'a Sofi'a insasi o confină tiarulu in camerele ei si declară pre Dumitru de moscenitoriu, incoronandulu intr'a 3/2 1498 in catedral'a Adormirii din Moscva, in presentia metropolitulu, a 5 episcopi, mai multi archimandriti si tota cas'a s'a civila si militara.⁴⁾ Ast'a-i antai'a incoronare, ce-i descrisa cu de-ameruntulu de catra cronicarii rusi vechi. Ceremonialulu acestei incoronari multu citate in istoriele si cronicelile rusesci in gasinau ast'felu descriu la Karamzin.

„In midiloculu bisericeii stá inaltiatu unu amvonu cu trei strane, pentru stapenitoriu, Demetriu si Metropolitulu. In apropiere de acestu locu erau asiediate pre o mesa coron'a si barmele monomakiloru. Dupa rogatiune Ivan si Metropolitulu s'au asiediatu: Dimitrie stá inaintea locu pe cea mai de susu trepta a amvonulu. Ivan dize: „Parinte Metropolitu, din vechime stramosii nostri, dá energia mare celoru antaiu ai sei fii, eu asemenea am binecuventatu la ea pe celu antaiu alu meu nascutu Ivan dara dupa vointi'a lui Ddieu elu nu mai este, binecuventezi adi pe nepotulu meu Dimitrie, fiulu seu, pe langa mine si dupa mine Mare Cneaz a Vladimirlui, a Mosqvei, a Nowgorodului: si tu parinte dai lui buna cuventare.“ Metropolitulu a aretatu june-lui cneaz se pasiesca pe amvonu, s'a redicatu, la binecuventatu pe Dimitrie cu crucea si punendu-i man'a pe capu in audiu se roga: „Ca Ddieu imperatulu imperatiloru din sfantulu seu locasiu se benevoiesca a se uitá cu dragoste asupr'a lui Dimitrie, se-lu invredniciesca a fi unsu cu untulu de lemnu a bucuriei, a primi putere de susu. coron'a si sceptrulu imperatiei, ca se asiedie junele pre scaunulu dreptatii, se se ingradeasca cu arm'a santului Duhu, si cu braçiu puternicu, se birue no-

rodele acele barbare: se locuesca in anim'a lui fapta buna, crediatia curata si dreptate.“ Dupa acest'a doi archimandriti au adusu barmele: Metropolitulu facandu asupr'a lui Dimitrie semnulu crucei le-au datu in mana lui Ivan carele le-au si pusu pe nepotulu seu. Metropolitulu cu glasu linu a rostitu urmatoarele: „Ddieule a totutiitoriule si imperate alu veacuriloru! acestu omu pamenteau de tere orânduitu Tiaru pleca capulu cu ruga catra tiue stapenulu lumei, pazesce-lu pre elu sub acoperementulu teu, dreptate si pace stralucesca in dilele lui, ca se vietuimu si noi cu elu in linisce, in curatiem'a sufletulu.“ Archimandritii adusera coron'a, Ivan o luá din man'a Archipastoriulu si o puse pe capulu nepotulu seu. Metropolitulu dize In numele tatalui si a fiulu si a Santului Duh. Dupa ectenie si rogatiune catra nascatoarea de Ddieu, marele Cneaz si Metropolitulu s'au pusu in locurile lo. u. Archidiaconulu de pre amvonu a strigatu multi ani amenduroru stapeniloru, dupa elu toti preotii si diaconii, Metropolitulu redicandu-se impreuna cu episcopii au felicitatu pe bunu si pe nepotu; asemenea fii stapenitoriulu, boerii si toti acei mai insemnati in ranguri. Spre inchiere Ivan a dísu juneiu caeaz: „Nepote Dimitrie, eu te-am scarazit si te-am binecuventatu la mare cnezie; dar' tu se aibi fric'a lui Ddieu in anima, se iubesci dreptatea, mil'a si se ingrigesci pentru tota crestinatatea.“ Dupa liturgia Ivan s'a intorsu la palatulu seu: era Dimitrie in corona si barme petrecutu de toti fii stapenitoriulu (afara de Vasilie) impreuna cu boerii a mersu la catedral'a Archangelului Michailu si a bunei Vestiri, unde fiulu lui Ivan, Juriu, i'a preseratu usi'a cu bani de auru si argintu. In ace'a di a fostu unu pomposu ospetiu la stapenitoriu pentru toti acei duhovnicesci si lumesci ampioiati, desmardandu pre junele Dimitrie, elu i-a daruitu o cruce cu lantiu de auru, o incingatore cu petre scumpe si Crabia in chipulu animei de la Agust Cesar. (Trad. de Cost. Negruzzi, publicatu in Magazin istoricu pentru Daci'a, Bucuresci, 1846, t. II. façia 314—316.

(Finea va urmá.)

Dionisiu O. Olinescu.

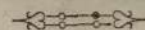
La dragostile ce s'au stinsu.

La dragostile ce s'au stinsu	Si la atate ilusii dragi
Gândindu me-ajunge giele	Gândindu — 'mi vine-a plânge
Cum vremea a sciutu se-aléga	Cum vremea a sciutu cu-ncetulu
Nemicu, nemicu din ele.	Pre tote a le sfinge.

Si-asia me-ajunge-o giele-adença
Gândindu la vieti'a mea
Cum vremea a sciutu se-aléga
Nemicu, nemicu din ea.

Tulghesiu, 1882.

V. B. MUNTENESCU.

¹⁾ Hejdán, Col. I. Trajanu 1869, f. 313.

²⁾ Karamzin, ib. f. 313.

³⁾ Idem ib. 315.

⁴⁾ Idem ib. f. 314.

La umbr'a arboriloru.

LUCULUS.

— *Novela originala.* —

(Urmare.)

Hersili'a cunoscea dejá caus'a duelului; sciea că Stefanu esîsè la lupta că se-o scape de unu omu periculosu, frivolu, — carele o poté face obiectu de clevertire in gur'a orasiului.

O muiere veghiá in continu la patulu morbosului, cà-ci elu se aflá acumu in frigurile traumatice.

Copil'a merse cá se se informeze de starea dînsului, apoi se pusè la siedere in chili'a laterala.

Tóte obiectele ce se afláu acolo, le cunosceá bine, totusi, acum'a par' ca ele aveáu unu interesu deosebitu in ochii ei; tóte, carti, mape, mobile, o atrageau si-i vorbiáu despre dînsulu.

— Oh, de s'ar' re'nsanatosiá curêndu — suspiná ea — i voiú spune... da, nu me voiú gená a-i face eu declaratiunea de amoru. Amu espiatu dejá peccatulu ce amu comisú fačia de elu, — acumu nu mai potú traí fâra iubirea lui... Inse... déca vá fi ocupatu dejá alt'a acésta inima?... S'a duelatu numai pentru salvarea onórei mele...

Atentiunea ei fû trasè spre mès'a de scrisu la alu carei puicu erá uitata cheiti'a. — Deschisè si vediù in launtru bucatiele de hârtii si unu diariu.

Óre se se prîndia de elu?... Ba, ast'a nu-i frumosu a cercá in lucrurile si tainele altor'a...

Deci inchisè iara puiculu mesei — inse numai de diumetate... mân'a-i tremurá, inim'a inca si mai tare... Ce se fia scrisu in diariu? — din acel'a ar sci indata ca pe cine iubescè?... ea totusiú vá cautá numai o pagina... póte voru fi insemnate lucruri de rëndu, oficióse;... apoi in fine ea i-vá descoperí curiositatea s'a... si elu o vá iertá cà-ci este bunu.

Scósè iute cartic'a... protestulu internu inse ér se aredicá,... mân'a ei cá inghietata o puse indereptu — n'avù curagiulu a privi in launtru.

— Ah, nu!... nu vréu se sciu nemicu! — 'si díse ea tristu — póte se contiêna judecat'a mea de mórte...

Ea stete trista si îngândurata mai multe minute. De-odata, din odai'a vecina, s'audíra nesce esclamaru febrile: — tu amoru,... nu me duce in ispita!...

Hersili'a ascultá retiênêndu-si resufletulu.

Pasí in urma incetu la morbosu.

Acest'a erá in deliru, fruntea-i ardeá si ochii lui cautáu pe susu dupa unu ce nevediatu. Trecea prin tóte fasale fantasarii; vorbiá desperatu, acusiú rîdeá, ér' câte-odata sioptiá dulce, parêndu mângaiatu.

— Sum dar' fericitu? — incepù elu iara! — Hersili'a e a mea?... a mea!... O, tu copila dragalasia... Fugiti patîni, nu me mai munciti... vedeti cá ea e a mea acum'a!...

Cine póte descrie starea sufletésca a Hersilieii. — In pieptulu ei se produsè o lupta, cá totu-de-a-un'a cându

in inim'a nóstra intra mereu fericirea si 'si ocupa iara loculu de doreri usurpatu, alungandu afara aceste vrajmásie un'a dupa alt'a.

Ochii ei se umplura de lacremi; ér' femeí'a ingritóre faceá cu capulu, spunêndu mereu, cá domnisiorulu totu asiá buiguesce diu'a intréga.

Trecurá trei septemâni, — ran'a lui Stefanu se cicatrísá. Natur'a-i tare 'lu ajutá iute a-si recâscigá poterea pierduta.

Intr'o dupa-médiadî ambii siedeáu, Hersili'a si dînsulu, in gradina, in casuli'a verde adumbríta de flori, la a carei intrare stateáu doi bradi inalti cá dóue sentinele.

Vorbiáu... despre ce? — eráu asiá dicêndu nimicuri, carii inse cu incetulu íuáu o forma tainica... sioptitóre.

Ea lucrá, la o brodarie; degetele ei subtiri cosáu cu o iutiala nervósa câte-odata, apoi ér' lasáu se cadia lucrulu in o póla, si atunci privirea ei melancolica ratiáci pe flori si pe Stefanu...

— Cine a dísu cá lui nu i-e bine? — cugetá ea, — june cu frumsetia mai barbatésca nu se mai pote aflá...

Inim'a ei tremurá cá si cumu i-arú fi comunicatu sentiementele s'ale. — De ce nu?... Acestu omu de granitu, fiindu odata refúsatu, nu-i vá mai spune in veacu ca o iubescè, trebue dâra cá ea ins'a-si se incépa acum'a. Tempulu e supremu, cá se-lu mântue pe deusulu si pre sine de suferinti ulterioére.

— Audi, Stefane — incepù ea incetu, — scíi cá tu ai fantasatu multu in frigurile tale?

— Se póte — respunsè elu cámu perplecsu, — speru inse cá nu me voiú fi scapatu a vorbí de lucruri ce ti-ar' fi potutu casioná neplaceri...

— Nu fi crudelu... ce'a ce ai tradatu in friguri, nu mi-a causatu neplacere, din contra... cà-ci eu te iubescu...

— Esci buna, scíu, me iubesci cá o sora, — reflecta elu cu unu surisu amaru... ai purtatu grigie de mine in morbulu meu;... cine scie inse, nu ti-ai risipitu bunatatea pe unu nemultiamitoriu?...

— Nemultiamitoriu?... tu nu poti fi nemultiamitoriu!...

— Ce scíi?... Altcumu si nemultiemirea este unu lucru relativu cá multe altele. Cinev'a apare multiemitoriu déca se-arata veselu pentru binele ce i s'a facutu si ingratu póte, cându, fora a considerá acelu servitiu, in fondulu inimii s'ale totu nu-lu privesce de bunu pentru sine; pre scurtu, cându cineva prefera reulu, chinurile, in nadejde de-a ajunge prin ele câtu mai iute la acelu bunu, care duréza apoi in vecie...

— La mórte?...

— Tu díci... — respunsè elu repede, tresarindu cá din somnu si regretându óre cumu celea spusè, —

altcumu se vorbim de altele si arta că, vedi, morbulu m'a slabitu... si nu-i mirare, deca m'am invetiatu in elu a gândi la mörte că o baba betrâna. Credu, inse, că indata, ce-mi va fi iertatu a-mi reluá ocupatiunile, voi fi éراسi veselu... că-ci omulu far' de lueru, este o fiintia prapadita; inactivitatea duce la — mörte.

Se facü tacere... Unu ventuletiu caldutiü de tótna adhiá floricelele, mangaindu-le par' că pentru prosim'a loru perire; pe josu, ici-cole, câte o frundia ingalbinita, umpleá sufletulu cu melancolie si totu-odata cu o tainica dorintia de-a traí, a iubi in acésta viétia, ce dureza asiá de scurtu...

A iubi, da, ce dulce-i si numai gândirea, dar' inca sentiementulu acést'a; — durerea ce provine din iubire, ori câtu se fia de cruda, o-ai stringe se poti cu mân'a de inima si n'ai mai lasa-o se iasa afara.

Ast'feliu cugetáu si dënsii in momentulu acést'a — si peptulu loru sbocoteá puternicu.

Hersili'a curmá tacerea spre a dice incetu — abia audiveru.

— Vedi tu bradulu acést'a,... vedi ieder'a ce-lu cuprinde cu bratiiale-i subtiri?... óre nu scie ea de ce o face acést'a... nu cum'va bradulu e menitu se fia radiému acestei plânte debile?... Cauta numai, ieder'a pare a fi falósa de amantulu ei puternicu... ea 'lu iubese si-lu tiéne îmbráçisiatu!...

Terminandu, 'lu privi in ochi cu o nespusa tendretia, apoi í-i siopti iara:

— Stefane eu... te iubescu... nu cá sora...

Elu inca cautá acumu in faci'a ei, unde se inti-pareá unu amoru curatu, si fú cuprinsu de-odata de nisce sëntiri nelamurite, de fericiri necunoscuté pâna aici.

— Si eu facu cá ieder'a, — continuá ea insufletita, observându emotiunea lui, — te imbratisiezu si-ti dicu: sum a t'a!

Cu aceste ea cuprinsé grumazii lui cu braçiele ei albe.

Stefanu sëntiéndu-se asiá strínsu la acestu peptu adoratü, í-i parü că lumea tóta se întörce cu elu si se contopesce totulu intr'unu visu dulce nemarginitu. Emotiunile sufletesci 'lu facura inca si mai palidu de cumu fusese.

— Pentru Ddieu, ce 'ti-e — întrebá Hersili'a observandu palórea lui.

— Nimicu, nimicu; — respunsé elu cá prin visu, — lasa-me se te tiénu totu asiá la peptulu meu... Vedi, asiá. —

Ea 'si radiémá apoi capulu pe umerulu lui. — Unu sarutu lungu, ferbinte se pusé pe busale ei de coralu; apoi dënsulu 'si ascunse obrazulu in perulu ei lungu alu carui parfumu ílu imbetasé cu deseversire.

Stetera cât'va ast'feliu, muti, tub impresiunea amorului. — Aceste suntu inse cele mai elocvente momente in viétia omului.

* * *

Sciti că adi se tiéne nunt'a in cas'a domnului Ieromescu?

Ce pregatiri, ce gateli lungi trebuescu unei parechi ce nu doresce de câtu a se iubi?... Preotulu n'are de ai întrebá decátu de unu micu cuventu... si legatur'a e gat'a; si fericé de acei'a, căror'a acést'a legatura li se face din roze, si nu din lantiuri grele de robie!

Vedeti, acestu cuventu 'lu rostí astadi parechi'a nóstra inaintea lui Ddieu, si sufletulu loru erá patrunsu de adevéru neschimbatu a juramëntului pusu. Ide'a, că de acum'a au a trece acést'a viétia mâna in mâna, impartiédu la olalta bucuriile si necasurile acestei lumi, li umplea tóta fiinti'a de fericire.

Betrânulu erá voiosu, precumu póte fi numai unu parinte care 'si afla ginere demnu, in stare de a asigurá unu viitoriu fericitu fiicei lui.

Că-ci dënsulu nu doriá ginere avutu, — nobletia de caracteru í-i trebuia. Harnici'a, voi'a de lucru imbogatiescu pe omu, séu í-i conserva locu cinstitu in societatea omenésca, si scieá că aceste insusiri, Vernescu le posiedeá.

Alcum, Hersili'a nu-i tocmai seraca, inse nici asiá de avuta precumu i-ar' fi placutu lui Banatianu.

— Multiamita ceriului — obicinuiá betrânulu a dice — că s'a intemplatü lucru asiá! — 'mi voiü închide ochii linscitu.

Vernescu privia cu nesatiu pe mirés'a s'a — par' ca nu poteá crede că acésta fiintia, pentru care patimisé atât'a, este a lui acum'a!

Hersili'a gâciá dóra gândurile lui, — de-i surideá cu atât'a amoru.

Óspetii, carii se compuneáu din rudeniile cele mai de-aprópe se petreceáu in salonu, — mirii prefereáu inse a se trage la o parte, a siedeá mâna 'n mâna... Ce egoisti!

Elen'a merse lînga dënsii si le dîsè glumindu:

— Ast'a nu-i chieu se siedeti totu lînga olalta...

— Se póte — respunsé Stefanu veselu — inse mie 'mi mai place fericirea decátu chicalu.

— Intr'adeveru, — si fericirea vóstra par' ca are farmecu că-ci ea se lipesce si de cei ce se apropie de voi adausé Elen'a petrunsa.

Stefanu erá cá strafornatu.

Fruntea í-i erá senina, cá o di de véra dapa o vije-lie. In ochii sei ardeá acumu foculu luminos alu bucuriei, in locu de intunecós'a vapae ce parea a-lu mistui.

— Esci a mea in fine, — siopti elu Hersilieii, — nevastuti'a mea cea scumpa.

Si busale loru iar' se intr'uniáu... Si asia de bene le stateá asiá, — capulu ei blondu lînga celu negru alu dënsului, — parea că s'a îmbráçisiatu diu'a cu nóptea.

(Va urmá.)

Lucreti'a C. Olariu.

VALSULU „FANTOME.“

Umbrei scumpului meu amic Ciprianu-Porumbescu.

Dă acorduri plângătoare
A destinului duseimanu
Plinu e valsulu teu „Fantome“
Scumpe-amice Ciprianu!
Tonu de tonu vestăscu dorerea
— Prezentirea-ti de-a ereta —
De a sortii hotarire,
Ce te-ajunse asiá indata.

Greu lovitulu teu parinte
Pe momentu ti-a pusu o lira
Cu cuvinte, cã storceu lacrimi
Si din inimi jale mila,
Ca-si „tu 'n grãp'ai duseu cu tine
O comãra de armonii“¹⁾
Si a gre-apucatu vietii tale
Ai cantatu la elegii²⁾

Ce ai inime de pãtra
Aru fi 'n stare se le mõiie.

Cã unu fantomu ai fostu iubite
Respandindu totu fericire.
Dara valsulu teu „Fantome“
Ample inimi de machinãre
Si-a vãesti viitorime
Are'a inima de jale
A lui „Ciprianu“ in tristulu
Capetu alu vietiei sale³⁾

C. MORARIU.

INTIMITATEA.

Vrei se cunosci unu sufletu omenescu precumu cunõsce cine-va coltiurile unei gradini ocolite de mii de ori, se scii fie-care gandu, fie-care emotiune a lui; se petrundi la fie-care momentu in intimitatea lui, se radici tôte velurile sale, se culegi o flõre stralucirõria, se gusti dintr'unu fructu coptu, se vedi germinãndu si desvolutandu-se simtiemintele cele mai ascunse, acolo unde cei nepasatori n'aru vedea de cãtu liniscea adenca a suprafeçiei si natur'a stërpa?

¹⁾ Asiá dice laureatul nostru poetu V. Alexandri in epistol'a de condolentia, tramisa parintelui parochu Iracliu Porumbescu — tatalu rep. Ciprianu.

²⁾ Jahnice de totu suntu: Valsulu „Fantome“ si „Hor'a Prahovei.“

³⁾ Mormentulu profesorului Ciprianu se afla in curtea bisericeii din Stupe'a, iacinsu de grilagiulu ce incungiura mormintele familiei Porumbescu. Crucea redicata pe mormentu u lui Ciprianu e de pãtra si pórta in façia inscriptiunea cu litere aurite sapate in o tabla de metalu: „La revidere iubite fiule, la revidere frãtiorã!“ Pe frontispiciulu pedestalului se afla o lira de metalu auritu, cuprinsa in o cumuna de lauri infasiata de o pantlica de metalu aurita cu epigram'a: „Armoniele tale, lacrimile nõstre.“ Sub lira se afla o tabla de metalu cu inscriptiunea aurita: „Ciprianu Porumbescu, nasc. 2 Oct. 1854. rep. 25 Maiu 1883.“ Pe pãtra orisontala a crucii e pusu de-a curmezisiu unu frumosu tricoloru-romanescu de metalu, pe rosulu carui'a se afla cuvintele: „Èr cãndu fratiloru m'oiu duce dela voi si-a fi se moru“; pe galbenu: „Pe mormentu atunci se-mi puneti“; pe albastru: „Mãndrulu nostru tricoloru!“ cari cuvinte formedia strof'a ultima din „cãnteculu tricolorului.“ textu si musica de rep. Ciprianu. In 28 Maiu a. c. s'a sãntitu acestu monumentu de cinci preoti si s'a celebratu si parastasulu dupa unu anu.

Asculta, observa, pandesce: fã-te umbr'a discreta a unei femei: desnõdã singuru masc'a zimbitorie pe care ori-ce fiintia o pune pe façi'a s'a cã se o ascunda.

Te vei gandi mai antaiu cã in ori-care femeia suntu dõue fiintie, aceea ce o vede tóta lumea, cealalta care nu se arata de cãtu acelui'a pe care 'lu crede demnu de acẽst'a. Cauta fiintia aceea si silesce-o se se tradedie.

Fãra indoiela suntu femei naive si blande pe care le scii pe din afara la primul cuventu si care se arata asia cum suntu, pentru-cã in ele totulu este sinceru, cã fiindu nevinovate au remasu umile, si nefiindu nici insielate nici amagite au remasu fãra neincredere; inse suntu altele pe care lumea le crede mandre si desierte, pentru-cã sciu vietia, cã se compara cu altele si cã despretiuescu.

Acestea traescu cu inim'a pe buze in façi'a crudimeloru, nedreptatiloru, eroriloru de buna credintia, judecatiloru false si a calumniiloru naive. — Baga de sãma, aceste femei mandre pastrãdia adesea in inim'a loru comõra tainica a cugetarei loru intime si potu dã fericirea aceuia, care va sci se o merite.

O vorba, unu gestu, o alusiune, o imperceptibila emotiune 'ti voru destainu sufletulu intregu: unu fulgeru neasceptatu va aruncã repedea s'a lumina asupra acestui intunerecu spre a te lasã se vedi pãna in fundulu lui. Te vei dã inapoi cã isbitu de o sagãta vedendu pentru ãntai'a õra femei'a adeverala, miscata, sincera; ea se ascundea sub statu'a cea rece care prefacea obrazulu, gestulu si cuventulu ei. Inchipuesce-ti intr'o mina necunoscuta, pescerea intunecõsa si muta, o lumina neasceptata, care face se scãnteiedie aurulu, cã nisce stele ce impodobescu bolt'a.

De adi înainte, cauta incetu, cu sigurantia, calea sufletului, incepe lupt'a fãra mare strategia; nu-ti trebue altu ajutoriu de cãtu sinceritatea inimei spre a chie mã la tjne acẽst'a inima; fii adevratu si tu daca vrei se affi adevurul, gonesce ori-ce viclenia si fii simplu cã unu copilu.

Ai apucatu momentulu cãndu acestu nuoru a trecut pe acẽsta frunte, ai veditu trecẽndu sagãta, care l'a lovit, scii cã vorba, cã amintire, cã alusiune seau cã gãndire a isbitu pudõrea intima a acestui sufletu, poti se faci se apara la suprafaci'a acestui peptu albu care 'si pastrãdia tainele, picatur'a de sange ce-lu va colorã.

Sub acẽsta recela sevanta si sub acẽsta tacere elo-cinte, cauta passiunea domnitõria, provõca confidentia, insufla dulcea simpatia si increderea; o se vedi dorõrea, regretele, induiosierea, melancoliele si dorintiele ascunse, curgẽndu cã dintr'unu isvoru nesecatu. — Reanimãlia, imputernicesce, sfatuesce.

Dã femei perdute in acẽsta multime ce se misca cu sgomotu, carea nu este adese-ori de cãtu unu desiertu de õmeni unde sufletele surori 'si facu unulu la altulu, fãra a se intalni, semne de ajutoriu: dã acestei femei cã suntu aici pe pamentu in catastrofele inimei si in naufragiele vietiei, unu adapõsu minunatu, unu portu siguru in contra stãncelõru si lãptimelõru. Este consciintia omenesca, judecatoriu supremu alu tuturor simtiemintelõru precum alu tuturor actiuniloru, sanctuariu inviolabilu unde aflamu pacea, chiaru atunci cãndu totulu s'a prefacutu in ruine in noi insine.

Intr'o fata, poti cãte odata se credi la ce vedi; dara intr'o femea cauta ce'a ce este. Aibi totu-de-a-una

presinte in minte că cutare a carei viétiá este unu lungu supliciu si care ascunde doreri nesfersite, apare zimbitoria sub diamante si sub flori; in sgomutulu orchestrei, in valurile multimei, urmédia-o dara prin gandu pâna la pragulu odaeí sale de culcare, atunci cându trage zavoru. Vedi, ea arunca ó privire trista oglindei sale, 'si scóte bratiarele si zimbetulu seu, stralucirea ochiloru si florile din peru; femei'a intima desbraca costumulu seu si uita rolulu ei, pies'a s'a sfarsitu, dram'a incepe.

Astfelu judeca lumea. Tóte aici pe pamentu n'au fericirea nespusa de a dá mân'a loru fiintiei ce au alesu-o si socié fericite si mame fericite, de-a petrece viéti'a loru lángha léganulu unei fiintie iubite.

Déca vrei se scii ceva despre femeia, fiintia multipla, usióra, sincera si insielatória, iubítóre si perfida, blanda si cruda, frivola si adanca: gandescé că in acestu greu studiu trebue refacuta priceperea omenésca. — Indoél'a aici este inceputulu intieptiunei; asculta mai ántáiu judecat'a lunei, inse pentru a o judecá la rendulu teu si se casedi sentint'a ei.

Este fericitulu privilegiu alu acelui care observa si care compara, de-a indreptá erórea si de a pune mân'a pe adeveru; aceste caletorii de descoperire pe oceanulu lunei. strebatutu de atátea curente contrarie, au surpinderile si amagirile loru, au sí bucuriile loru.

La femeia sufletulu are pudórea lui si nu se pre-dá nici odata fara lupta.

Romanulu.

FECIORULU DE IMPERATU.

— Anecdota populara. —

Ci cá a fostu odata unu imperatu si o imperatésa, cari aveáu totu binele, numai copii nu. Din asta pricina eráu tare mahnití, pentru ace'a cá cine se urnedie pe tronu dupa mórtea loru? Dara imperatulu si imperatés'a totu se rogáu la Ddieu cá dóra, dóra i-ar' bucurá cu unu copilu. Si Ddieu le-a ascultatú rogatiunea: la adéaci betranetie li-au daruitu unu baietielu.

Indata dupa nascerea copilului, doftorii si alti ómeni invetiati au spusú imperatului si imperatéssei, cá copilulu loru numai atunci va traí, déca nu va vedé femei si lumin'a dílei pâna la sieptespediece ani. Sau superatu imperatulu si imperatés'a de vorb'a asta, dara ce aveá se faca? Au trebuitu se urnedie státulu intieptiloru. Deci l'au inchisu pe prinčiu intr'unu turnu, unde s'a pregatitu o casa frumósa imperatésca, si i-au datu acolo tóte cele trebuincióse pentru crescere. Dupa ce miculu esf' din anii copilariei, i-se dete invetiatori iscusiti, cari 'lu invetiara totu ce trebue se scia unu imperatu.

Implinindu-se cei sieptespediece ani, imperatulu porunci se se adune pe lángha turnulu prinçului lucrurile cele mai frumóse din imperati'a s'a, si la serbarea menita pentru iesirea fiului imperatescu din turnu se iaie parte toti fruntasii poporului, dara numai barbatii, femeile nu. Fia-care se grabí cu ce avea mai scumpu se mérga lángha turnu si in curundu se umplú loculu de o lume intréga, care in cea mai buna rénduieála si cu cea mai mare nerabdare asceptá se védia pe imperatulu seu viitoriu.

Atunci usile turnului se deschisera si insoçitu de musica, de imperatulu cu alaiulu seu si de invetiatorii sei — iesí prinçulu la lumin'a dílei. Elu oftá din adéncu vediéndu lumea mándra, sórele stralucitoru. ceriulu albastru si limpede si nu se poteá indestulu mirá de ce'a ce vedea cu ochii. Invetiatorii i-i aretáu lucrurile frumóse, ce le intáluiáu in cale si hojma i-i spuneáu: ast'a se numescé asia, ast'a asia... pâna ce sfársira cu tóte, fia-care dupa numele seu.

Dupa ace'a se indreptara cu totii spre palatulu imperatescu. Si cum mergeáu ei graindu cu chefu si cu bucuria, éta cá li vine in cale o copila mándra cá unu bujorelu.

— Da ast'a cum se numescé? — intrebá prinčiu pe unulu din invetiatorii sei.

— Diavolulu, care trage pe ómeni la iadu! — respunsé invetiatoriulu, si indata intrebá la réndulu seu pe prinčiu: Din tóte lucrurile, câte le-ai vediutu, care ti-a placutu mai multu?

— Diavolulu, care trage pe ómeni la iadu! — respunse prinçulu.

C. MORARIU

UNU APELU.

A fostu o vreme — si nu de multu, cându totu ce se audiá despre femei'a romana, erá: „n'avemu femei culte.“

Bocetulu resunase lungu — inase nime nu gândi la nedreptatea lui, la trecutu séu nepasarea ce insotí-se crescerea femeiei. — Ba chiar' ast'a muta tacere confirma injositórea vaierare, cá-ci fruntasii, ómeni de stare navalira a-si indesá fetitiile priu scóle straine, de unde cu sciintie, limbi, arte si tóte câte la olalta facu educatiunea moderna, ele esira fiindu ori ce, numai romane nu.

Rodulu acestóru porniri fú: nenumeratele renegari; ticalósele vinderi de lege si natiune. In loculu cascigului asceptatu, se sêmtíra pagube oribile. — Carulu progresului obstescu nu miscase inainte, nici inapoi — ci oblu spre prapastia.

Perita erá neosi'a inascuta — trufasi'a procopsire imbetá femei'a pana la acei'a uitare, din care numai lips'a si nenoroculu o mai iutórcé la natiunea ei, la miiele ei surori credintióse catrîntiei si opiniei moscenite.

Éta urmarea un i culturi gresite!

In epocel de trista pomenire, actiunea femeiei a fostu retrasa — dar' nu mai puçinu de influintia sí destoimica jertfe maretie. Prin crepuscululu nedesceptarii nationale rostindu-se faptele multor'a, ale ei remasera nesciute pau' atunci, cându in sumbr'a posesia sufletulu lui Bolintineanu strabatandu ceati'a viitorului, scrisé profeticele cuvinte: „este unu angeru la romani, care in totu de-un'a a statu pazitoriu la vét'r'a stramosiasca. Déca acestu poporu vá aveá o limba cultivata, o istoria, o literatura, in sfársitu unu nume vestitu — elu va datori aceste numai angerului seu pazitoriu: femeiei romane!“

Pre la care femeia s'a gânditu elu? — La cele cu spiritu imbogatitu de limbi, istorii si moravuri straine

— séu la femeia ce juntuindu foculu de gâteji, cu furc'a in brêu povestea de viteji'a nêmului ei? — A ganditu elu ôre la femeia resfaçiată, ce pentru rangul 'si da sufletulu, — séu la femeia poporului, la umil'a femeia romana, care prestandu crudimea restristelor, singura cu virtutea, credinti'a si statornici'a ei a pastratu legea... limb'a... portulu si totu ce astadi ne arêta lumii că o natiune vigurosa si vrednica de stima?

Poetulu — interpretulu dintre omu si Ddieu, fora distingere a pusu strelucitulu margaritariu pe fruntea femeii romane din coliba si palatu, salonu si holda; — pe a femeii ce că soçia a intovarasitu barbatulu in bine si reu, că mama crescându copiii romani, ér' ca stapâna pastrandu virtutile si moravurile moscenite.

Ajusi acumu la punctulu in care barbati distinsi necunoscându tesaurulu sufletescu a femeii romane, prinsera a se ocupă mai in adinsu cu interesele ei educative si instructive.

La noi in Banatu unu modestu inceputu formara scólele de fetitie — si fie dîsu in onórea sateniloru! ei le si ocrotira mai cu caldura. Orasienu de si mai espusi daunóseloru influentie, acceptara mur'a in gura, astfeliu remanendu mai departe a-si dá fetitiile la olalta cu baetii, ori a le tramite in scólele altor'a.

Că unu eflusu naturalu fusera dara pornirile femeiloru din mai multe parti si provincii, unindu-se in poteri spre a faptu scóle, cu instructiune câtu mai potrivita impregiariloru nóstre nationale. Aceste miscaminte culturale, suntu de netagaduite insemnate. De-o parte scopulu indreptatiéza la unu viitoriu cu femei de lauda, ér' de alta parte descépta la multi sêmtiri noi, si reinvia pre cele amurtite de egoismu, seduceri séu alte orbii

Intre tóte cele de fala, cu cestu privilegiu fia amin-tita: „Reuniunea femeiloru romane din Sibiu,” acestu centru de inteligintia si poporu romanu, la care cu dreptu atîntimu nadejdile nóstre.

— Dupa 3 ani de esistintia, fructulu e o scóla in Sibiu, deschisa la 18/30. Oct. 1883. Are 5 clase, — ér' in scopulu educatiunei nationale patru poteri didactice.

Pentru intretinerea ei, comitetulu Reuniunei de asta óra arangeaza o sortitura — loteria. Obiectele se voru insinuá pana la 15/27 Septembrie, — sortitur'a insasi, cade in lun'a Octombrie. a. c.

Unu apelu caldurosu se adreséza la tóte inimile romane, cerendu spriginu si accentuandu câtu pretiu punu pe obiectele industriei casnice, că-ci: „strainii admira, de-o potriua art'a damelor si maestrósele lucrari a tieraneloru nóstre.”

Accentuamu si noi acestu punctu, in care se intalnescu dóua din cele mai grave lipse a nóstre: „instructiunea si industria nationala.”

E nobilu indemnulu a jertfi pentru cultura, specificu aceste dóue ramuri — pentru care nu esista ro-

mana, ce nu ar' dá cu dragu obiecte a indeletnicirii ei a harnicieii ei.

A inradeciná, a-si insusí cultur'a e a amutí unu rusinosu vaietu, — ér' a apreçia in façi'a lumii inulu, cânep'a, tiesutulu si alte produse a tieraneloru nóstre, e a pune adeveratulu temeiu la industri'a casnica a natiunei.

Promovendu un'a si alt'a, recâscigamu inimele ce se credeáu parasite, — sternimu o emulare care desvoltandu gusturi, sterpesce unele apucaturi pagubitóre, ér' in sfêrsitu scóte unu nou isvoru de cascigu maniloru muncitóre.

In vederea acestoru indoite interese a femeii române, apelamu si noi la tóte inimele se spriginésca in totu modulu ast'a intreprindere de mari folóse. Deosebitu suntu rogate romanele si romanii din locu si giuru, a daru câtu mai multe lucrari, trimitiendu-le Dómnei Juli'a Rotariu, carea luandu initiativa de colectanta in Timisiór'a — le vá primí, cvitá publice, si espedá la loculu hotarítu.

Timisiór'a-Fabric 26|14 Iuniu 1884.

Emili'a Lungu.

CUGETARI.

Geniurile seu somitatile potu servi societatea si chiar' patri'a; dar' numai o anima buna o póte incaldí cu iubire pâna la sacrificii.

* * *

Celu ce privesce pamêntulu că unu caminu alu familiei umane, si nu cunósce in universal'a patrie altu reu, de câtu totu ce este neonestu, nici altu bine de câtu ce'a ce e onestu, acel'a a dobânditu deplinatarea folositórei sciintie, facându ori-ce sacrificii pentru a s'a patrie.

* * *

Tendint'a de-a intinde hotarele diferiteloru imperii seu patrii cu armele, ducându-le pâna la marginele lumii, nu e decâtu trebuinti'a de-a face din tóte popórele unulu si o singura patrie. Dar' conceptiunea acést'a nu e a ratiunei ci a faptei, fiindu-că se operéza prin resbelu, ce'a ce ar' trebui se se indeplinésca prin amoru.

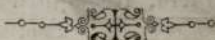
* * *

Armoni'a. Music'a descépta curagiulu potolesce patimile, uimesce si esaltéza sufletulu; armoni'a musiceii transpórta dela tarie la moliciune si viceversa; dar' armoni'a vietiei este multu mai preferabila.

* * *

Timpulu. Nimicu nu se consuma că timpulu, ast'feliu că ingrigirea sanatarei ne rapesce o parte dintrênsulu, ace'a a amiciloru alt'a, trebile nóstre o alta parte, cele publice asemenea; éra somnulu imparte cu noi viét'i'a.

I. D. Petrescu.

Prim'a scôla superiôra rom. de fetitie. — *Comitetulu centralu* (resiedietoriu in Sibiiu) alu *Associatiunei transilvane p. lit. si cuit. pop. romanu* in siedinti'a din 15/27 Iuniu au luat hotarirea de-a pune in lucrare cladirea edificiului scôlei superiôre rom. de fetitie. Edificiulu va fi asediatu in gradin'a caselor proprii ale *Associatiunei*, astfeliu cã frontulu se fia spre parculu orasiului. Scôl'a va avé optu clase si va trebui se cuprindia spaçiu celu puçinu pentru 40 interniste si 100 esterniste.

Èta ce ni se scrie in acestu obiectu dela *Comitetulu centralu* alu *Associatiunei* nôstre:

La adunarea generala a acestei *associatiuni*, tinuta dela 29 Augustu pâna la 1-a Septemvrie 1882 in Brasiovu, *comitetulu* presentase propunerea de a se institui sub auspiciile *associatiunei* o scôla de fetitie. Adunarea intimpinã cu placere acêta propunere, ce are de scopu a da fetitieloru române o crescere, care se nu fia numai la rivelulu culturai de pe la alte institute bine organizate straine, ci totu odata se fia capabila a stringe si mai tare legaturile, ce le tiene unite de sôrtea poporului din care facu parte.

Scôl'a acêst'a avêndu de scopu a zidi mai departe pe temeiulu pusu in scôlele primare din diferite localitati, va se dica a completã educatiunea fetitieloru, cari facu parte din clasa mai culta a societatii nôstre, s'a numitu scôla superiôra; ea va corespunde intocmai categoriei de scôle, numite in alte parti scôle civile; si suntemu prea convinsi ca ea respunde unei intetitorë trebuintie.

Comitetulu *associatiunei* fû deci insarcinatu a face preparativele necesare pentru cã in acestu anu zidirea edificiului propriu de scôla se se incêpa pe arealulu liberu din gradin'a, ce apartiène casei *associatiunei* dându spre parculu orasiului. Lucrarile pregatitorë suntu aprôpe terminate; comisiunea esmisa din sinulu *comitetului* a presentatu in siedinti'a de ieri parerea sa binemotivata in caus'a inceperii zidirei si o schitia facuta de unulu din cei mai talentati arhitecti din Sibiiu.

Comitetulu acceptându vederile comisiunei a dispusu facerea planului de zidire, a preliminarului de spese, a scrierei licitatiei pe bas'a planului si a preliminarului, cã ast'feliu in tempulu celu mai scurtu se se pôta incepe zidirea ins'a-si.

Credemu cã nu va fi Românu, care se nu dorêscã din totu sufletulu realisarea câtu mai ingraba a operei *associatiunei* si eventualu a tinde mâna de ajutoriu deca trebuinti'a va cere.

Inainte cu Domnedieu!

— **Apelulu** publicatu in numerulu trecutu, precum si celu din numerulu acêst'a, 'lu recomandam deosebitei atentiune a publicului românu si mai alesu a sexului frumosu. E vorba de-a se asecura subsistenti'a si venitoriulu unei institutiuni nationale, care abia infiantata au si datu roduri vrednice de luat in consideratiune. — *Redactiunea* acestui diariu va primi cu multietimã ori-ce obiecte si offerte menite pentru loteri'a filantropica din cestiune si cuitându-le in aceste colône le va transpune la

Reuniunea femeiloru romane din Sibiiu. — Se ne ajutam si Domnedieu inã ne va ajutã!!

In 16/28 Iunie la 9 ôre deminêti'a unu publicu numerosu si alesu intre cari Escel. Sa parintele *Metropolitu* Mironu Romanulu, *inspectorulu* reg. ung. si alti onoratori s'au intrunitu in localalu scôlei de fetitie a reuniunei femeiloru rom. din Sibiiu, pentru a asistã la examenulu primu alu scôlei de fetitie, provideute acumu si cu dreptulu de publicitate. Respunsurile miceloru eleve au urmatu cu sigurantia si linisee, astfeliu cã toti asistentii au remasu satisfacuti. Dna vice-presidenta a reuniunei si Escel. Sa parintele *archiepiscopu* adresara, spre incheiere, cuvinte de incurajariu pentru eleve si pentru tener'a institutiune.

O cantarëtia romana apretiuuta de Maghiari.

Din Deesiu cu datulu 29 Iuniu ni se scrie: D-siôr'a An'a C. Popu, nepôta si fiica adoptiva a Rvdssim. domnu Vasiliu Popu, canonicu in Gherl'a, urmându invitatiunei ce i-s'a facutu din partea societatii *filarmone maghiare* din locu, a cântatu eri sêra pe bina teatrului de aici. — Numerosulu publicu, intre care multi au venit din departare anume numai pentru de a audî o cântarëtia româna, a fostu forțe placutu surprinsu de versulu puternicu si melodiosu si de cânteculu petrun dietoriu la inime a tinerei cântaretie române, si nu au intardiatu a-si da expresiune viua acestei placere prin numerose si frenetice aplause, bravouri si vivate si prin unu prea frumosu buchetu oferitu din partea societatii ins'asi. — *Cântarëtia* nôstra, care i-si propusese a cânta numai doue bucati, in urm'a neintreupteloru cereri a auditoriloru, a fostu repetita a cânta optu bucati si unele diu ele chiar a le si repeta câte de doue ori. — Gratulamû D-siôrei An'a Popu pentru stralucitulu succesu ce a raportatu cu acêta ocaziune, succesu prin care a doveditu si strâinjiloru câtu pôte talentulu unei Românce si pe terenulu acêst'a pâna acumu atãtu de puçinu cultivatu la noi. g. i.

Gazet'a Satênului este numele unei foie ilustra'te, ce apare regulatu in Rîmnicu-Saratu, redactata de mai multi ômeni speciali, sub directiunea d-lui C. C. Dăculescu, agricultoru. Acêta foie a cunoscintieloru trebuinciose poporului, are de scopu: instruirea, informarea si moralisarea poporului Românu prin publicarea materiiloru alese si variate. — Pân'acum au esitu diece numere. Revista acêta populara 'si are existenti'a ei garantata de d-lu C. C. Dăculescu, care a infiantatu anume o tipografie pentru fôia sa. In raportu cu calitatea hârtiei, tipariulu, ingrijirei si varietatii materiiloru si a gravureloru — lucrate la Paris — ea e cea mai eftina gazeta din tiara. — Ea ese de 2 ori pe luna in brosiuri de 2 cole No. 5, tiparita desu. Costulu abonamentului e numai de diece lei pe anu. Abonantii au dreptulu la mai multe premieri. de valóre insemnate.

Cancelari'a Negrutii in Gherl'a primesce abonaminte la acêta fôia neincungiatu de lipsa tuturoru preotiloru, invetitoriloru, intelegintiloru dela sate si preste totu tuturoru agricultoriloru — cu 5 fl. pre anulu intregu.

Catechismu Agricultorului. Cuprindiundu: Notiuni de agricultura, gradinarie, pomicultura si silvicultura. Cu 43 figuri intercalate in textu. Lucratu dupa Michel de Greffprin N. Drocu Barcianu. Recomendamu cu tôta caldur'a acestu opu interesantu, care a fostu distinsu cu medal'iã de auru la expositi'a agricola judetiana din 1883. — Pretiulu unui esemplariu e 1 francu si 50 bani. Dela noi inã se pôte procurã portofranco cu 80 cr.

Post'a Redactiunei.

La numerulu acêst'a allaturamû cele patru icône promi-se cã premii de totu gratuite; si in deplina credintia ca ele voru multiemi acceptarile tuturoru abonantiloru nostrii, indrasnimu a le cere binevoitoriulu sprigînu si pentru venitori.

Abonamintele espirate se se re'nôiescã fãrã intãrdiare!

Din „*Parintele Carthausi*“ vomu da de-aci inainte in totu numerulu baremi câte 2—3 façie — conformându-ne si prin acêst'a dorintiei esprese a mai multoru cetitori ai nostrii.

Proprietariu, Redactoru respundietoriu si Editoru: **Niculae Fekete Negrutiu.**

Imprimari'a „Aurora p. A. Todoranu in Gherl'a.